

Manuál „Zásahového tímu“ pri ochrane práv obetí domáceho a rodovo-podmieneneného násilia

2024 „Staviame Mosty Pomoci“

#existujeriešenie

Manuál „Zásahového tímu“ pri ochrane práv obetí domáceho a rodovo-podmieneneho násilia

Mgr. Andrea Ďurajková, Mgr. Ľubica Simanová

JUDr. Martin Dolinaj, Mgr. Anna Surovcová

Centrum sociálnych služieb KA vydalo túto publikáciu ako súčasť výstupov projektu DGV02022 „Stavíme Mosty Pomoci“, ktorý je spolufinancovaný z Nórskeho finančného mechanizmu 2014-2021 a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky

Správca programu nenesie zodpovednosť za akékoľvek informácie obsiahnuté v tomto dokumente.

Spoločným úsilím k zelenej, konkurencieschopnej a inkluzívnej Európe. www.norway-grants.sk

Copyright © Centrum sociálnych služieb KA, 2024

OBSAH

1. Definícia pojmov v oblasti rodovo-podmieneného a domáceho násillia

- 1.1 Rodovo-podmienené násillie
- 1.2 Domáce násillie
- 1.3 Súvisiace pojmy

2. Násillie, jeho prejavy, formy

- 2.1 Prejavy násillia páchaného na ženách
- 2.2 Formy násillia

3. Charakteristika obete domáceho alebo rodovo-podmieneného násillia a možnosti pomoci obetiam násillia

- 3.1 Stručná charakteristika obete – ženy zažívajúcej násillie
- 3.2 Pomoc obetiam násillia z násillného vzťahu

4. Odborná pomoc intervenčného a poradenského centra

- 4.1 Akreditovaný subjekt a intervenčné centrum
- 4.2 Základné postupy pri prvom kontakte so ženou ohrozenou násillím v intervenčnom a poradenskom centre
- 4.3 Zásady komunikácie s obeťou o násillí
- 4.4 Sociálna práca v intervenčnom a poradenskom centre
- 4.5 Psychológ v intervenčnom a poradenskom centre
- 1.6 Právna pomoc a právne poradenstvo v intervenčnom centre

5. POLÍCIA a jej úlohy v procese ochrany obetí násillia

- 5.1 Zásah polície
- 5.2 Základné informácie o trestnom konaní

6. Kompetencie UPSVR pri poskytovaní služieb pre ženy zažívajúce násillie

- 6.1 Práca pracovníkov UPSVR s obeťami násillia
- 6.2 Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela

ÚVOD

Uvedená publikácia chce byť pomôckou a stručným manuálom pre členov zásahového tímu v rámci pomoci obetiam domáceho a rodovo-podmieneneho násillia a ochrane ich práv. Je súčasťou výstupov projektu Stavllame Mosty Pomoci (SMP), ktorý je spolufinancovaný z Nórskeho finančného mechanizmu 2014-2021 a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky. Cielene nie je v tomto manuáli uvedený celý zásahový tím, pretože v rámci aktivít projektu SMP sa ako jedna zo stále aktuálnych potrieb ukázala práve výrazná potreba spolupráce, sieťovania a efektívnej koordinácie všetkých zásahových zložiek participujúcich pri ochrane práv obetí.

Výzvou k ďalším krokom doplňujúcim stručný popis práce, kompetencií a možností jednotlivých zainteresovaných subjektov je popis práce a kompetencií úradu prokuratúry, súdu a rovnako aj postupu záchranných zložiek v celom systéme pomoci obetiam násillia.

1. Definícia pojmov v oblasti rodovo-podmieneneho a domáceho násillia

1.1 Rodovo-podmienené násillie

Rodovo podmienené násillie sú všetky činy násillia, ktoré sú namierené voči určitej osobe z dôvodu jej pohlavia, rodu, rodovej identity alebo rodového vyjadrenia alebo ktoré neprimerane postihujú osoby určitého pohlavia. Rodovo podmienené násillie je porušenie ľudských práv a porušenie zákazu diskriminácie a zásady rovného zaobchádzania.

Od iných foriem násillia sa odlišuje tým, že pohlavie obeť nie je náhodné; ženy sa stávajú obeťami domáceho násillia následkom nerovných mocenských vzťahov založených na rozdieloch medzi ženami a mužmi v sociálnom a spoločenskom postavení, tak vo verejnej, ako aj v súkromnej oblasti. Tento typ násillia je hlboko zakorenený v sociálnej a kultúrnej štruktúre, normách a hodnotách, ktorými sa riadi spoločnosť a je často podporovaný kultúrou popierania a mlčania.

Rod, na rozdiel od pohlavia označuje súbor spoločnosťou vytvorených rolí, vzorov správania, činností a atribútov, ktoré daná spoločnosť považuje za primerané pre ženy a mužov. Rod je teda sociálny aspekt biologického pohlavia; kým znaky biologického pohlavia žien sú na celom svete rovnaké, sociálne úlohy a vzorce správania – teda rodové znaky – sú v rôznych kultúrach a náboženstvách rôzne a často i protichodné. Tieto očakávania sa spravidla pretavia do paušalizujúcich očakávaní, často spojených s predsudkami o schopnostiach mužov a žien, ktoré nazývame „rodové stereotypy“. Tieto stereotypy sa vyznačujú silnou hierarchiou (mužské nadradené nad ženské) a tvoria tým akúsi neformálnu štruktúru moci.

„Rodová podmienenosť“ násillia na ženách vyjadruje, že mužské násillie páchané na ženách sa chápe v jeho širokom sociálnom kontexte a nie ako individuálny problém konkrétneho vzťahu, resp. domáceho násillia je rozhodujúci stereotyp o mužovi ako „hlave rodiny“, teda o niekom, kto má právo zjednať si poriadok v rodine. Násillie na ženách je produktom sociálneho konštruktumu mužskosti, radu tradícií, zvykov a presvedčení, ktoré umožňujú niektorým mužom získať nadvládu a kontrolu nad ženami a tým získať právo používať násillie ako prostriedok uskutočňovania tejto nadvlády a kontroly.

„Rodová podmienenosť“ násilia na ženách vyjadruje, že mužské násilie páchané na ženách sa chápe v jeho širokom sociálnom kontexte a nie ako individuálny problém konkrétneho vzťahu.

Násilie na ženách sú všetky činy rodovo podmieneného násilia namierené voči ženám a dievčatám, ktoré majú alebo môžu mať za následok telesnú, sexuálnu, duševnú, ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného zbavenia slobody, či už vo verejnom, alebo v súkromnom živote.

Rodovo podmienené násilie páchané na ženách je teda výsledok sociálnych vzťahov s nerovnomerným rozdelením moci, v ktorých ženy majú voči mužom podradenú pozíciu – rodovej nerovnosti. Hoci sa najčastejšie deje v partnerských vzťahoch, rovnako môže byť páchatelom syn, otec alebo iný príbuzný, na ktorom je žena závislá alebo je k nemu v nerovnom mocenskom postavení. Osobitnou formou je sexuálne násilie páchané na verejnosti alebo v ozbrojených konfliktoch ako súčasť taktiky „zničiť nepriateľa“.

1.2 Domáce násilie

Domáce násilie zahŕňa všetky činy telesného, sexuálneho, psychického, sociálneho alebo ekonomického násilia, ktoré pácha osoba, ktorá je alebo bola blízkou osobou obeť. Domáce násilie zahŕňa partnerské násilie, ako aj násilie medzi ostatnými členmi a členkami rodiny.

Násilie v intímnych vzťahoch alebo partnerské násilie zahŕňa všetky činy telesného násilia, sexuálneho násilia, duševného násilia a ekonomického násilia, ktoré sa vyskytujú medzi súčasnými manželmi alebo bývalými manželmi alebo partnermi bez ohľadu na to, či páchatel má, alebo v minulosti mal s obeťou spoločnú domácnosť.

Domáce alebo partnerské násilie na žene je rodovo podmienené násilie – skutočnosť, že sa deje najmä ženám, je rodovo podmienená ako následok sociálnej nerovnosti medzi mužmi ženami (rodová nerovnosť).

Páchatelom domáceho násilia je spravidla osoba v mocenskom postavení a obeťou osoba závislá na páchatelovi. Toto postavenie je konštantné a nemenné, na rozdiel od bežných partnerských hádok a konfliktov obeť nikdy „nemá vo vzťahu navrch“.

Obeťou domáceho násillia sa môže stať ktokoľvek, avšak existujú určité rizikové faktory, ktoré zvyšujú riziko a robia obeť mimoriadne zraniteľnou, ako je:

- **pohlavie obeť – ženy sú spravidla fyzicky slabšie, tehotenstvo a spoločné deti zvyšuje mieru závislosti na páchatelovi;**
- **závislosť od páchatela – žena v domácnosti, dieťa, starší rodič alebo zdravotne postihnutý člen alebo členka rodiny;**
- **viacnásobné znevýhodnenie, ako je etnicita, cudzinecký pôvod alebo imigrantský status.**

1.3 Súvisiace pojmy

Prevenencia: Základným cieľom prevencie je predchádzať, obmedziť a minimalizovať prezentovaný problém, poruchy alebo javy. Pri prevencii sa vychádza zo štandardných postupov ustanovených na základe medzinárodných dohovorov, najmä Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.

Primárna prevencia je činnosť zameraná na predchádzanie alebo zabránenie vzniku násillia alebo k jeho tolerancii ešte pred tým, ako sa problém objaví, resp. vznikne. Ide hlavne o motivovanie osoby k preferovaniu hodnôt, postojov a princípov nenásillného správania, úcty k človeku a uznávania rovnosti mužov a žien. Primárna prevencia je často zahrnutá do programov školskej, zdravotnej či sociálnej sféry. K tomu patrí napríklad rodovo citlivá pedagogika smerujúca k výchove k rovnosti mužov a žien, práca s deťmi a mládežou na tému násillie, kritické články v novinách na túto tému, konfrontácia mýtov s faktami, strategické materiály a rozhodnutia, zmeny zákonov a pod.

Sekundárna prevencia prispieva k včasnému rozpoznaníu a zastaveníu násillia a zameriava sa na identifikovanie problémov jednotlivcov alebo skupín a konkrétnu pomoc obetiam. Sekundárna prevencia je určená priamo ohrozeným osobám alebo rizikovým skupinám obyvateľstva, pričom vytvára priestor pre ciele aktivíty v sociálnej oblasti, zdravotníctve, školstve, psychológii a orgánov činných v trestnom konaní. Sekundárna prevencia ma zabrániť aj vzniku alebo prehľbovaníu ďalších problémov prameniacych z násillia, ako porúch sociálneho a psychického vývinu či zdravotných problémov. Napríklad rýchly zásah polície s primeranými následkami pre páchatela by v zásade mal zabrániť páchaníu násillia.

Terciárna prevencia je pokus zabrániť opakovaniu násillia alebo mierniť následky násillia, ktoré bolo spáchané. Zároveň má predchádzať zhoršovaniu stavu už vzniknutého a zabrániť jeho recidíve. Ide o prevenciu v rámci ohraničenia dôsledkov, príčin a prejavov násillia. Terciárna prevencia nastupuje po zlyhaní primárnej a sekundárnej prevencie a cieľovou skupinou sú ľudia s jasne pomenovanými problémami, ktorí okrem toho, že ohrozujú seba, ohrozujú aj svoje okolie. Cieľom terciárnej prevencie je hlavne resocializácia a integrácia jednotlivca. Terciárna prevencia býva spravidla realizovaná zdravotníckymi, sociálnymi alebo školskými inštitúciami hlavne formou sociálno-intervenčných programov s páchatelmi násillia.

Sekundárna viktimizácia je situácia, keď sa obeť násilia stáva opakovane obeťou násilia v dôsledku necitlivého konania, neadekvátneho prístupu alebo nekonania každej osoby v rámci pomoci obetiam násilia. Sekundárna viktimizácia môže nastať aj v dôsledku necitlivej medializácie prípadov takéhoto násilia.

Bezpečnostný plán je zoznam kontaktov, opatrení alebo činností, ktorý slúži obeti, ak je bezprostredne ohrozená násilím, na zaistenie bezpečia tejto obete a jej blízkych osôb.

Odhad rizika ohrozenia je postup na individuálne posúdenie bezprostredného ohrozenia obete násilím a z neho vyplývajúcej potreby prijatia osobitných opatrení podľa tohto zákona.

Sociálno-intervenčný program pre prácu s páchatelmi násilia je program poskytovaný akreditovaným subjektom na účely osvojenia si nenásilného správania páchatelom násilia v medziľudských vzťahoch s cieľom zmeny násilných modelov správania sa páchatela násilia a predchádzania ďalšiemu násiliu.

2. Násilie, jeho prejavy, formy

2.1 Prejavy násilia páchaného na ženách

Násilie páchané na ženách, teda rodovo podmienené násilie, je jednou z najčastejších foriem porušovania ľudských práv na svete.

Má rôzne prejavy:

- násilie páchané na ženách v párových vzťahoch
- obchodovanie so ženami
- znásilnenie
- sexuálne zneužívanie a sexuálne obťažovanie
- nútená prostitúcia
- mrzačenie ženských pohlavných orgánov a pod.
- nútené sobáše

Z najzávažnejších a najrozšírenejších foriem násilia páchaného na ženách je násilie páchané na ženách v párových vzťahoch. Ide o násilie, ktoré na ženách páchajú ich manželia, partneri alebo bývalí manželia a partneri.

Násilím páchanom na ženách rozumieme každé správanie, ktorého cieľom je uplatnenie si moci.

K domácejmu či partnerskému násiliu na ženách dochádza v istom socio-kultúrnom kontexte, v ktorom muži a ženy nemajú rovnakú pozíciu – teda existuje tu rodová nerovnosť, pričom spoločnosť vo všeobecnosti prisudzuje väčšiu autoritu a vyšší štatút mužom. V tomto kontexte hovoríme o „rodovo podmienenom násilí“. Okolnosti, za akých k násilnému činu dôjde a motivácia na jeho vykonanie sa preto u mužov a žien zvyčajne líši.

Ženy sa prevažne uchylujú k násiliu v sebaobrane alebo v odvete a zvyčajne ho používajú na riešenie pre ne neriešiteľných situácií či konfliktov.

Muži najčastejšie používajú násilie na kontrolu svojho bezprostredného okolia, na terorizovanie či utláčanie členov a členiek rodiny, najmä partneriek.

Domáce násilie predstavuje závažný trestný čin, ktorý sa dotýka najmä žien, a to naprieč vekovým, vzdelanostným, spoločenským či sociálnym skupinám obyvateľstva. Okrem partnerského násillia môže byť domáce násilie smerované aj voči najslabším alebo odkázaným členom a členkám rodiny, najčastejšie voči deťom, starým ľuďom alebo zdravotne postihnutým. Pod násillím jednej osoby často trpí celá rodina. Domáce násilie má veľmi negatívny vplyv na osobné vzťahy, psychické a fyzické zdravie obetí, pracovné príležitosti a ich spoločenský život.

2.2 Formy násillia

Vo všeobecnosti sa rozlišuje 5-6 foriem násillia:

- **fyzické, telesné** – patria sem rôzne formy ublíženia so širokým spektrom intenzity napadnutia, ktorého následky sú na obeti viditeľné (bitky, facky, údery pästou a rôznymi predmetmi, hádzanie, sácanie, kopanie, ťahanie za vlasy po zemi, popálenieiny, porezania a podobne, po ktorých zostávajú na tele obete viditeľné stopy)
- **sociálne** – ide o izoláciu, zamedzovanie akéhokoľvek kontaktu s vonkajším svetom vrátane priateľov a príbuzných
- **ekonomické** – ide o odmietnutie alebo minimalizáciu finančnej podpory, bránenie v práci, bránenie zamestnávať sa a mať vlastný príjem, ničenie majetku a osobných vecí obete a iné
- **sexualizované** – ide zo strany násilníka o vynucovanie a nútenie k pohlavnému styku alebo k iným sexuálnym aktivitám, často veľmi absurdným, ublíženie na zdraví obete pred alebo počas styku, nútenie obete k prostitúcii, orálne, análne alebo vaginálne znásilnenie a iné, pričom obeť trpí fyzicky i psychicky, zneužívanie sexuality na uplatňovanie moci a kontroly
- **psychické a emocionálne** – pod psychickým násillím rozumieme nadávky, kritizovanie výzoru, správania, rodiny, priateľov či vkusu, vyhrážanie (obeti alebo niekomu z jej rodiny, napr. i smrťou), ponižovanie – ako doma tak i na verejnosti, zosmiešňovanie, ničenie osobných vecí, vyvolávanie pocitov viny, narúšanie sebadôvery, krik, nadávky, búchanie dverami a trestanie alebo búchanie pästami, okrikovanie, ignorovanie a iné
- **inštitucionálne** – tzv. sekundárne poškodzovanie, sekundárna viktimizácia spôsobovaná tými, ktorí by mali obeť pred násillím a týraním chrániť.

3. Charakteristika obete domáceho alebo rodovo-podmieneného násillia a možnosti pomoci obetiam násillia

3.1 Stručná charakteristika obete – žena zažívajúca násilie

Obeť, na ktorej je páchané násilie, sa nedokáže brániť, je u nej zvýšená závislosť od násilníka, prejavuje sa naučená bezmocnosť, sebaobviňujúce tendencie, sebađeštruktívne reakcie, zvýšená ochota vyhovieť druhým, najmä agresorovi, stráca plány do budúcnosti, málo prežíva radosť, prejavuje sa u nej zvýšená podráždenosť, tendencia ospravedlňovať

správanie násilníka, ľutovať ho, prítomné je negatívne sebahodnotenie, ktoré je výsledkom dlhodobého násillia, vytráca sa schopnosť spontánneho správania, žena zažívajúce násillie často prijíma rolu vinníčky, vytvára pocit, že si to zaslúži. Z uvedeného dlhodobého prežívania obeť sa môže vyvinúť tzv. štokholmský syndróm alebo disociačná porucha. Dlhodobé násillie vyúsťuje v nemalom počte prípadov do samovraždy obeť.

Správanie obeť domáceho násillia sa môže javiť akoby sa pohybovali v začarovanom kruhu. Pre laika je často nepochopiteľné, prečo sa obeť nedokáže efektívne brániť alebo odísť od násilníka. S vnímaním skutočnosti, že blízka osoba je násilná a s obavami o vlastnú bezpečnosť obeť môže pociťovať hanbu či sebaobviňovanie za to, akej situácii čelí. Časté sú pocity vlastného zlyhania a neschopnosti. V spojení so strachom z násilnej osoby a s pretrvávajúcou náklonnosťou k páchatelovi alebo vedomím záväzku rodinného života obeť zažívajú ambivalentné postoje k násilníkovi a násilliu a prejavujú sa tzv. kontraintuitívne reakcie. Neúspešné pokusy situáciu riešiť spravidla menia situáciu obeť smerom k horšiemu a poškodzujú jej sebadôveru natoľko, že stráca schopnosť pomôcť si sama. Pokiaľ násilník súčasne zintenzívňuje násillie, obeť stráca aj vôľu vymaniť sa z násillia. Správnejšie je nehovoriť o cykle, ale o špirále násillia, a to práve z dôvodu neustálych zmien prebiehajúcich v psychike obeť, ktoré dosiahnu bod, v ktorom už niet východiska, ale ani viac síl daný stav znášať.

3.2 Pomoc obeť násillia z násilného vzťahu

Obeť, ktorá zažíva násillie alebo žena, ktorá zažíva násillie v partnerských vzťahoch, má na Slovensku možnosti pomoci a podpory. Aj keď má však deklarovanú ochranu v zmysle legislatívy, zo strany viacerých zainteresovaných inštitúcií je, žiaľ, realita iná. Absentuje manuál jednotných postupov, ako aj cieľená podpora multiinštitucionálnej spolupráce zahŕňajúcej viacero rezortov.

Mnohé ženy majú „šťastie“, ak k násilliu dochádza v regióne, kde je organizácia (vo väčšine prípadov mimovládna) poskytujúca špecializovanú podporu a ochranu. Ak sa v regióne odborná pomoc nenachádza, musí sa žena spoliehať na vzdelaného policajta či policajtku, sociálnu pracovníčku, lekára, ktorí s pochopením a s ohľadom na prežitú traumy citlivo prístupia k pomoci. V prípade, že to tak nie je, ženy sa stretávajú s opakovanou viktimizáciou na viacerých úrovniach – rodina, štátne inštitúcie, súdy a iné.

Naša spoločnosť ešte stále podlieha mýtom o násillí na ženách. Mnohí ženu zažívajúcu násillie odsudzujú za to, „že s ním tak dlho vydržala, že neodišla a prečo ešte neodišla, že ho možno vyprovokovala, lebo určite v tom bol alkohol alebo ju odsúdila, lebo si myslia, že jej ide o peniaze“. Celková vina za násillie, ktoré žena prežíva, sa postupne presúva na ňu. Je alarmujúce, že tieto mýty sú pre mnohých odborníkov a odborníčky východiskom a neustále ovplyvňujú možnosti pomoci, ochrany a podpory žien zažívajúce násillie.

Násillie v partnerskom vzťahu nie je závislé od veku, sociálneho postavenia, vzdelania, etnickej a náboženskej príslušnosti, od temperamentu ani od mentálnej výbavy agresora i obeť.

Môže mať rôzne formy. V praxi sú často tieto formy násillia od seba ťažko oddeliteľné. Väčšinou je fyzické násillie sprevádzané psychickým, sexuálne aj fyzickým aj psychickým násillím a podobne. Psychické násillie je však na rozdiel od fyzického ťažšie dokázateľné. Psychické násillie je pre veľa obeť oveľa horšie ako fyzické, pretože sa voči nemu nevedia účinne brániť a nemajú ho ako dokázať.

4. Odborná pomoc intervenčného a poradenského centra

4.1 Akreditovaný subjekt a intervenčné centrum

Prijatím zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení iných zákonov (zákon o obetiach) došlo k legislatívnemu ukotveniu práv obetí trestných činov vrátane práva na odbornú pomoc. Za účelom zabezpečenia kvalitnej a dostupnej odbornej pomoci sú zákonom upravené aj podmienky poskytovania odbornej pomoci prostredníctvom akreditovaného subjektu alebo intervenčného centra.

V SR existuje podporná sieť akreditovaných subjektov alebo intervenčných centier poskytujúcich všeobecnú alebo špecializovanú odbornú pomoc obetiam trestných činov aj na základe podpory Ministerstva spravodlivosti SR.

Do **všeobecnej odbornej pomoci** obeti patrí:

- poskytnutie a náležité vysvetlenie informácií (najmä týkajúcich sa trestného konania, jeho postupov a práv, odbornej pomoci),
- právna pomoc na uplatnenie práv obete,
- právna pomoc na uplatnenie práv obete, ktorá má postavenie poškodeného alebo svedka v trestnom konaní,
- psychologická pomoc,
- poradenstvo týkajúce sa rizika a predchádzania opakovanej viktimizácii.

Do špecializovanej odbornej pomoci obeti patrí:

- poskytovanie všeobecnej odbornej pomoci,
- poskytnutie krízovej psychologickej intervencie,
- vyhodnotenie hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia,
- sprostredkovanie poskytovania sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania a špecializovaného sociálneho poradenstva, ak život alebo zdravie obzvlášť zraniteľnej obete je bezprostredne ohrozené.

V každom samosprávnom kraji funguje aspoň jedno intervenčné centrum, ktoré poskytuje obetiam domáceho násillia krízovú intervenciu a odbornú pomoc, ktorá zahŕňa právne poradenstvo a zastupovanie, ako aj odbornú psychologickú a sociálnu pomoc. Túto pomoc poskytuje intervenčné centrum obeti domáceho násillia bezplatne a v prípade požiadania a ochrany obete aj anonymne.

Obef je podľa § 3 ods. 1 zákona o obetiach každá osoba, ktorá tvrdí, že je obeťou, kým sa nepreukáže opak alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obete podľa tohto zákona, a to bez ohľadu na to, či bol páchatel' trestného činu zistený, trestne stíhaný, alebo odsúdený.

Prezumpcia statusu obete je predpoklad, ktorý vyplýva § 3 ods. 1 zákona o obetiach, že každú osobu, ktorá tvrdí, že je obeťou, je potrebné považovať za obeť, kým sa nepreukáže opak alebo ak nejde o zjavné zneužitie postavenia obete podľa Zákona o obetiach.

Intervenčné centrum poskytuje krízovú intervenciu a podporu nielen obetiam po vykázaní, ale aj tým, ktoré vyhľadajú pomoc proaktívne. Medzi úlohy intervenčného centra patrí vyhodnotenie hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia a zostavenie bezpečnostného plánu. Toto vyhodnotenie zhodnotí efektivitu vykázaní a umožňuje stanovenie ďalšieho postupu, napr. presun obeť zo spoločného obydli, podanie návrhu na vydanie neodkladného opatrenia. Odborničky a odborníci v odboroch psychológia, sociálna práca a právo zabezpečujú komplexnú a bezplatnú odbornú pomoc, sprevádzanie obeť v trestnom konaní, ako aj jej právne zastupovanie. Zároveň intervenčné centrum pomáha obeť kontaktovať iné inštitúcie a riešiť osobnú situáciu aj vďaka psychosociálnej podpore a poradenstvu. Rozhodnutie využiť alebo nevyužiť tieto služby je v plnej miere ponechané na obeť násillia.

4.2 Základné postupy pri prvom kontakte so ženou ohrozenou násillím v poradenskom centre

Ženy zažívajúce násillie často dlhé roky nehovoria o svojej situácii, sú izolované, spochybňované, vystrašené, zmätené, prežívajú pocity viny, majú obavu o svoj život a o život svojich detí. Všetky tieto pocity ovplyvňujú prvý kontakt so ženou. Pre ženu, ktorá zažíva násillie od manžela/partnera, môže byť zložité a náročné vyhľadať pomoc a podporu.

Žena sa nerozhodne vyhľadať pomoc zo dňa na deň. Už počas procesu rozhodovania o tom, či vyhľadá pomoc, alebo nie si formuluje určité očakávania. Tieto očakávania môžu byť spojené s minulosťou, môžu ich ovplyvňovať minulé skúsenosti s vyhľadaním pomoci. Môže mať skúsenosť z minulosti, že sa opakovane obrátila o pomoc na inštitúcie – UPSVaR, lekárov, políciu a stretla sa s odmietavým postojom, zľahčovaním násillia, ktoré zažíva alebo má skúsenosť s tým, že jej neverili. V prípade takéhoto nálepkovania, obviňovania a stigmatizácie môže byť pre ženu ťažké opätovne uveriť tomu, že jej niekto bude veriť a môže jej pomôcť.

Pri poskytovaní pomoci ženám ohrozeným násillím je najdôležitejšie bezpečie. Treba mať na pamäti, že žena, ktorá žije v násillníckom vzťahu, ohrozuje seba a svoje deti, ak vyhľadá pomoc. To, že prišla do poradenského centra znamená, že jej situácia je neúnosná. Preto v prípade, že nedodržiavame princíp bezpečnosti, vystavujeme ženu ohrozeniu až femicíde (tzn. vražda ženy bývalým alebo súčasným partnerom v dôsledku dlhodobého páchania násillia voči žene – spúšťačom zväčša býva odchod ženy od partnera).

V prípadoch násillia na ženách a ich deťoch treba dodržiavať:

- ochranu osobných údajov ženy a jej detí,
- nezverejňovanie identity ohrozených detí,
- zabezpečenie utajenia a anonymity aspoň v začiatku šetrenia

Dôvera je dôležitou súčasťou kontaktu a pocitu bezpečia a môže pozitívne alebo negatívne ovplyvňovať prvý kontakt so ženou. V rámci prvého kontaktu je dobre pýtať sa a hovoriť o očakávaniach ženy. Hovoriť so ženou o skúsenosti s násillím nie je ľahké. Je veľmi dôležité, aby sme sa pokúsili získať dôveru ženy, s ktorou hovoríme a vytvorili na rozhovor bezpečné a príjemné prostredie. Ak je to možné, hovorme so ženou osamote.

Pracovníčky a pracovníci by sa mali v priamom kontakte pri práci so ženami a ich deťmi, ktoré zažívajú násillie, riadiť sa základnými princípmi, ktoré zabezpečujú kvalitnú a komplexnú podporu a pomoc pre obeť násillia.

4.3 Zásady komunikácie s obeťou o násilí

Násilie nie je nikdy oprávnené, pre násilie neexistuje žiadne ospravedlnenie. Násilný človek je ten, kto je zodpovedný za násilie a musí zaň znášať dôsledky. Následky násillia môžu byť dlhotrvajúce a môžu ohrozovať život obeť – ženy a jej detí. Ukončenie cyklu násillia je často náročné a môže trvať niekoľko rokov. Je tu potrebná odvaha obeť svoju situáciu riešiť, podrobné a bezpečné naplánovanie pomoci a podporná sieť.

4.4 Sociálna práca v intervenčnom a poradenskom centre

Sociálna práca v rámci špecializovaného poradenstva predstavuje predovšetkým zabezpečenie všeobecnej, ale aj špecializovanej odbornej pomoci spočívajúcej najmä v poskytnutí a náležitom vysvetlení informácií (najmä týkajúcich sa trestného konania, jeho postupov a práv, odbornej pomoci), poradenstve týkajúcom sa rizika a predchádzania opakovanej viktimizácii, vo vyhodnotení hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia, vypracovaní bezpečnostného plánu, sprostredkovaní poskytovania sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania a špecializovaného sociálneho poradenstva, ak život alebo zdravie obzvlášť zraniteľnej obeť je bezprostredne ohrozené, príp. v poskytovaní ďalších špecializovaných činností spojených s bezpečným životom obeť násillia.

4.5 Psychológ v intervenčnom a poradenskom centre

V rámci intervenčného a poradenského centra je poskytované špecializované poradenstvo v oblasti sociálnej, právnej a psychologickkej. Ako ostatné, tak aj psychologická pomoc predstavuje dôležitú oblasť v starostlivosti o obeť (prežívšich) domáceho a rodovo podmieneného násillia. Jej zameranie sa môže líšiť od stavu, potrieb a individuálneho prežívania každej klientky alebo klienta (ďalej len klient), ktorý začne spolupracovať s intervenčným a poradenským centrom. Sú však isté zásady a pravidlá, ktoré by sme v prístupe k človeku zažívajúcemu násillie mali dodržiavať.

Poskytovanie psychologickkej pomoci a krízovej psychologickkej intervencie sa deje hlavne za účelom zvládnutia stresovej a traumatickej udalosti, ako aj následkov násillia na klientoch a ich deťoch. Keďže deti vnímame ako obeť násillia nielen ak sú vystavené násillnému správaniu priamo, ale aj keď boli jeho svedkom (ako sekundárne obeť), je dôležité zabezpečiť to, aby aj im bola poskytnutá adekvátna psychologická pomoc.

Psychologická pomoc sa tiež zameriava na prekonanie zmien a prijatie novej životnej situácie, ktorá je často náročná. Klientom poskytujeme podporu a vypočutie najmä formou osobného alebo telefonického rozhovoru, v prípade potreby a možnosti formou online stretnutia. Pri svojej práci niekedy využívame aj rôzne techniky a metódy, ktoré nám pomáhajú pri nadviazaní dôverného kontaktu s klientmi, ako napríklad terapeutické karty, kresba a iné arteterapeutické metódy, rodinná doska a podobne. Tieto techniky pomáhajú aj klientom pri vypovedaní svojho príbehu a spracovaní následkov traumatickej udalosti. Dôležité pre klientov je aj to, že im vieme poskytnúť bezpečné miesto, kde môžu hovoriť o svojom prežívaní a primeraným spôsobom ventilovať emócie. Klientom tiež pomáme zrealizovať často negatívne vnímanie vlastnej osoby, ako aj posilňovať vlastné zdroje a copingové stratégie na zvládanie aktuálneho aj dlhodobého stresu. Snažíme sa poskytnúť objektívny náhľad a pracovať na znovunadobudnutí dôvery vo vlastné schopnosti, rozvíjame a posilňujeme asertívnu komunikáciu, podporujeme obnovenie sociálnych kontaktov a dôvery v interpersonálnych vzťahoch.

V práci psychológa je veľmi dôležitý empatický prístup, porozumenie problematike domáceho a rodovo podmieneného násillia, ako aj jasný postoj pomáhajúcich pracovníkov v tom, že násillie je neprijateľné správanie vo vzťahu k inému človeku a treba ho jasne pomenuvať tam, kde dochádza k jeho páchaniu. Je tiež dôležité informovať a edukovať klientov o charaktere a dynamike takéhoto násillia, vedieť ho odlišiť od konfliktu a bežnej hádky a pracovať s jeho dôsledkami. Prispievame tak k prevencii opakovaného návratu do násillného vzťahu alebo nadviazania nového vzťahu, kde by mohlo opätovne dochádzať k partnerskému násilliu. Je potrebné jednoznačne poukázať na to, že za násillie je zodpovedný ten, kto sa ho dopúšťa. Klienti potrebujú počuť a vedieť o svojich právach, pripomínať si ich, vedieť, že je v poriadku stanoviť si hranice vo vzťahoch a mať v nich rovnaké práva ako iný človek a byť rešpektovaný.

Dôsledky prežitia a prežívania domáceho či rodovo podmieneného násillia sa prejavia nielen na fyzickom zdraví obetí (preživších), ale negatívne pôsobia a dlhodobo ovplyvňujú ich psychické zdravie a celkové prežívanie. Správanie preživších sa nám potom na prvý pohľad môže často javiť ako nelogické alebo neprimerané. Práve to, že venujeme čas štúdiu tejto problematiky a rozprávame sa s klientmi, nám pomáha lepšie porozumieť dôvodom, kvôli ktorým sa človek správa určitým spôsobom, a tým vieme byť empatickejší. Ako pomáhajúcim pracovníkom nám to umožňuje uvedomiť si, ktoré postupy a prístupy sú vzhľadom k nášmu klientovi nápomocné a primerané, a ktoré naopak škodlivé. Vieme tak našu prácu zefektívniť a preventívne pôsobiť voči syndrómu vyhorenia, ktorý je v našej profesii častým fenoménom.

Téme domáceho a rodovo podmieneného násillia sa venuje väčšia pozornosť a v dnešnej dobe už disponujeme množstvom odborných vedomostí a skúseností, ktoré nás upozorňujú na potrebu chrániť obeť (preživších) pred ďalším ublížením a poškodením. Napriek tomu sa ale často stáva, že psychologickú pomoc a intervenciu poskytujeme pri opakovanej a sekundárnej viktimizácii a retraumatizácii našich klientov. Pomáhame im tiež vyrovnávať sa so stigmatizáciou zo strany okolia (často aj blízkej rodiny). Aj tieto okolnosti následne prispievajú k spomaleniu procesu spracovávanía traumatickej udalosti a predstávajú významnú prekážku na ceste k uzdraveniu klientov.

Skriningové vyšetrenie je v niektorých prípadoch taktiež súčasťou psychologickéj práce. Toto vyšetrenie sa zameriava na aktuálne prežívanie klientov, zmapovanie úzkostnej a depresívnej symptomatiky, ako aj príznakov akútnej stresovej reakcie, alebo posttraumatickej stresovej poruchy pomocou štandardizovaných diagnostických dotazníkov a projektívnych metód.

V poradenskom procese klientom pomáhajú zorientovať sa vo vzťahu – čo sa mu stalo alebo čo sa mu deje, aké má problémy, či ide o konflikt alebo násillie a odporúčajú mu tu ďalšie kroky a vhodné postupy. S klientmi tiež rozprávame o zdravých vzťahoch v rodine a partnerskom živote, o vzťahu s deťmi, ako s nimi komunikovať o náročných témach. Hovoríme aj o tom, aký je rozdiel medzi násillným vzťahom, kde dominuje moc a kontrola a rovnocenným partnerstvom, kde prevláda rešpekt, dôvera a opora.

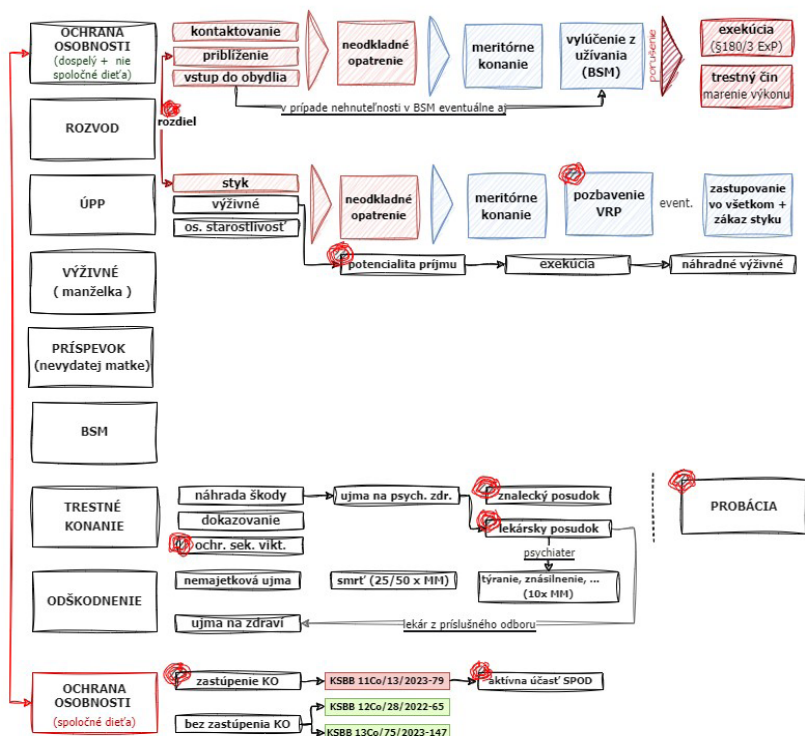
Vieme, že klienti majú tendenciu sa často vracaať k zaužívanému spôsobu fungovania a k správaniu, ktoré si osvojili počas života v násillnom vzťahu. V tom, aby to radikálne zmenili, ich väčšinou brzdí veľký strach, pocity hanby či viny. Citlivé motivovanie klientov k zmene a rešpektovanie ich aktuálneho psychického, fyzického a sociálneho stavu je veľmi dôležité. Motivovať klientov k zmene môžeme aj využívaním overených postupov v rámci konceptu „Motivačného rozhovoru“ (W. R. Miller a S. Rollnick). S porozumením a získaním náhľadu na prežívanie klientov a psychologickú prácu so ženami a deťmi v poradenskom procese pre obeť (preživších) domáceho a rodovo podmieneného násillia nám môžu pomôcť aj materiály vypracované občianskym združením MyMamy: „Posttraumatická stresová porucha

u žien odchádzajúcich z násilného vzťahu a možnosti jej liečby v poradenskej praxi – meto- dika“ a „Mama, ľúbiš ma – metodika“.

Kedže téma domáceho a rodovo podmieneného násilia je veľmi komplexná a náročná, považujeme za dôležité aj naďalej hľadať efektívne spôsoby práce s klientami, zdieľať do- brú prax medzi všetkými pracovníkmi, ktorí prichádzajú do kontaktu s obeťami (preživšími) násilia a upevňovať to, čo sa nám ukazuje ako najviac prospešné v práci s touto špecificko- u klientelou. Spoločným cieľom by malo byť smerovanie k eliminácii a predchádzaniu domáceho a rodovo podmieneného násilia v našej spoločnosti, ako aj šírenie osvetly vo verejnom priestore.

4.6 Právna pomoc a právne poradenstvo v intervenčnom centre

PRÁVNA INTERVENCIA

5. Polícia a jej úlohy v procese ochrany obetí násilia

5.1 Zásah polície

Ak polícia vykázala osobu blízku z obydlija a dôvodom je obava, že od tejto osoby môže hroziť nebezpečenstvo, hrozba ďalšieho útoku na život, zdravie, slobodu alebo ľudskú

dôstojnosť. Vykázanie platí 14 dní. V tomto čase sa vykázaná osoba nesmie vrátiť domov a nesmie sa k ohrozenej obeti ani priblížiť na vzdialenosti menšiu ako 50 metrov. Polícia má zákonnú povinnosť zasláť správu o vykázaní do príslušného intervenčného centra vo svojom samosprávnom kraji.

5.2 Základné informácie o trestnom konaní

Čo je trestné konanie?

Hlavným cieľom trestného konania je objasnenie spáchaného trestného činu, zistenie okolností jeho spáchania a spravodlivé potrestanie páchatela.

V trestnom konaní sa zisťuje najmä:

- či sa určitý skutok, ktorý možno považovať za trestný čin, stal;
- kto spáchal tento skutok – páchatel;
- prečo a ako bol spáchaný skutok, čo viedlo páchatela k jeho spáchaniu
- o aký trestný čin ide, t.j. určuje sa, ako označiť skutok, ktorý bol spáchaný;
- komu a aká škoda bola spôsobená trestným činom.

Následne sa v trestnom konaní rozhoduje o:

- splnení podmienok pre odsúdenie páchatela;
- treste pre páchatela (napr. väzenie, pokuta, prepadnutie majetku);
- možnosti uzavrieť dohodu o vine a treste alebo zmier;
- výške náhrady škody a odškodnení pre obeť trestného činu.

Trestné konanie je možné rozčleniť do dvoch hlavných štádií:

- **predsúdne konanie**, ktoré sa člení na:
  - postup pred začatím trestného stíhania
  - prípravné konanie
- **súdne konanie**
  - preskúvanie obžaloby súdom
  - hlavné pojednávanie
  - konanie o opravnom prostriedku
  - vykonávacie konanie

5.3 Pojmy trestného konania

Policajt

Príslušník Policajného zboru, ktorý má na starosti vyšetrovanie. Spolu s prokurátorom patrí medzi orgány činné v trestnom konaní (označované aj ako OČTK).

Prokurátor

Úlohou prokurátora je hájiť záujem spoločnosti na odhaľovaní trestných činov a spravodlivom potrestaní páchatelov. V predsúdnom konaní dohliada na postup policajta a rozhoduje o podaní obžaloby a začatí súdneho konania.

Súd

Podľa závažnosti trestného činu o vine a treste rozhoduje sudca alebo senát (zložený z viacerých sudcov). Súd rozhoduje na základe obžaloby podanej prokurátorom, rozhoduje o vine a treste pre páchatela a náhrade škody pre obeť trestného činu. Taktiež schvaľuje dohodu o vine a treste a rozhoduje o tom, či uzavretý zmier schváli.

Obžaloba

Obžaloba je podanie prokurátora určené súdu, v ktorom je označený obvinený, opísaný skutok, ktorý sa stal (vrátane označenia o aký trestný čin ide) a navrhovaná výmera trestu, v prípade dokázania viny. Podaním obžaloby sa začína súdne konanie.

Obvinený

Z podozrivého (osoba, ktorá údajne spáchala trestný čin) sa stáva obvinený len čo policajt voči nej vznesie obvinenie (uznesenie o vznesení obvinenia).

Obžalovaný

V momente, keď súd nariadi hlavné pojednávanie, stáva sa z obvineného obžalovaný.

Poškodený (označenie obeť pre účely trestného konania)

Osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej práva alebo slobody.

6. Kompetencie UPSVR pri poskytovaní služieb pre ženy zažívajúce násilie

6.1 Práca pracovníkov UPSVR s obeťami násillia

Ženy zažívajúce násilie, najmä pokiaľ sú spolu s nimi obeťami násillia alebo svedkami

násilia aj ich maloleté deti, spravidla kontaktujú ako prvé ÚPSVR pri hľadaní pomoci. Je preto veľmi dôležité nastavenie adekvátnej pomoci, ale aj posilnenie zručností, vedomostí a kompetencií zamestnancov a zamestnankýň UPSVaR. Pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí UPSVaR plnia úlohy vyplývajúce zo zákona 305/2005 Z.z o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a dopĺňaní niektorých zákonov a úlohy vyplývajúce zo zákona č.36/2005 Z.z. o rodine.

Zabezpečujú sústavnú ochranu života, zdravia a priaznivého vývinu dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a rešpektuje jeho najlepší záujem.

Mnohé ženy, spolu s psychickým alebo fyzickým násilím, zažívajú aj ekonomické násilie. Preto je namieste pýtať sa, či má klientka finančné zdroje, rezervy, vysvetliť jej, ako a za akých podmienok môže UPSVaR požiadať o :

- dávku v hmotnej núdzi
- prídavky na deti /prípadne ak ich poberá násilník, za akých podmienok sa môže prídavok na dieťa previesť na matku
- príplatku k prídavku na dieťa
- náhradné výživné na dieťa
- rodičovský príspevok

Jasná a zrozumiteľná komunikácia napomáha k efektívnej pomoci. Mnoho žien, ktoré zažívajú násilie, je v strese z toho, že rozprávajú o takýchto intímnych záležitostiach, preto veľa informácií pri rozhovore nemusia zaznamenať. V takýchto prípadoch by materiál alebo leták pomohol pri ďalšom rozhodovaní a v prehľadnosti štátnych sociálnych dávok. Žena, ktorá zažíva násilie, po poradenstve potrebuje čas na rozhodnutie, zváženie všetkých alternatív. Zároveň je potrebné rešpektovať jej rozhodnutie. Na zreteli treba mať najmä bezpečnosť ženy zažívajúcej násilie a jej detí.

6.2 Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela (ďalej len SPODaSK)

Významná úloha tohto oddelenia je najmä v ich kompetenciách:

- plní funkciu kolízneho opatrovníka detí,
- navrhujú súdu uloženie výchovných opatrení / obmedzenie a pozbavenie rodičovských práv, zverenie dieťaťa do výchovy, určenie výživného, úpravu a zákaz styku,
- majú právomoc vstupovať do obydliia rodín, kde je prítomné násilie,
- môžu využiť možnosť na predvolanie násilníckych mužov.

Taktiež môžu informovať ženy zažívajúce násilie o:

- priebehu a postupoch súdov, trestných konaní, ako aj kompetenciách SPODaSK,
- kontaktoch na políciu a prokuratúru,
- Národnej linke pre ženy zažívajúce násilie, tel. 0800 212 212,
- špecializovaných poradniach pre ženy zažívajúce násilie,
- organizáciách poskytujúcich bezplatnú právnu pomoc/ akreditované subjekty podľa zákona 274/2017 Z.z pre obeť trestných činov alebo centrách právnej pomoci
- možnostiach ubytovania, dostupnosti a podmienkach v Bezpečných ženských domoch, Zariadeniach núdzového bývania či útulkoch v regióne.

Najdôležitejšiu úlohu zohrávajú pracovníci UPSVaR na oddeleniach sociálnych vecí pri

súdnych sporoch. Práve oni môžu najviac urobiť na ochranu práv a právom chránených záujmov maloletých detí.

Kolízny opatrovník alebo kolízna opatrovníčka majú všetky procesné práva také, ako má advokát či advokátka ktoréhokolvek iného účastníka konania. Ich cieľom je dohliadať, aby neboli porušené práva a záujmy maloletého dieťaťa.

Je veľmi dôležité, aby si kolízny opatrovník či opatrovníčka, ale aj ostatní zamestnanci uvedomili, že žena zažívajúca násilie vo väčšine prípadov osloví ako prvé UPSVR, dostáva sa do ohrozenia, čelí vyhrážkam zo strany manžela či partnera, že ju zničí, vezme jej deti, unesie alebo jej ich vezmú.

Kolízni pracovníci sú často konfrontovaní najmä stranou zneužívateľov. Často navštevujú inštitúcie, aby manželku či partnerku očiernili. Manipulatívnou formou hovoria, akí sú dobrí otcovia, diskreditujú ženy, hanobia matky svojich detí, vykresľujú ich ako zlé matky, odmietavo sa stavajú aj k výške výživného alebo výživné neplatia vôbec, intenzívne trvajú na úprave styku s maloletými aj keď ich deti odmietajú. Násilní otcovia sú viac autoritatívni voči svojim deťom ako nenásilní otcovia – viac deti kontrolujú, sú menej konzistentní a oveľa častejšie manipulujú svojimi deťmi a podkopávajú matkine výchovné metódy.

Otvorená a jasná komunikácia odmietajúca jeho násilné správanie oslabuje moc zneužívateľa a oslabuje jeho pocit kontroly nad ženou či okolím. Oslabenie kontroly a moci zneužívateľa preňho znamená oslabenie sebakontroly a zvýšenie pravdepodobnosti odhalenia jeho násilia voči okoliu. Deti v násilníckych vzťahoch sú rukojemníkmi súdnych sporov. Sú priamymi svedkami násilia v rodine. Je preto veľmi dôležitý názor maloletého dieťaťa bez prítomnosti rodiča. Pri šetrení v rodine, kde je prítomné násilie, majú pracovníčky UPSVR výhodu, že rodiny môžu poznať už dlhší čas. Je pravdepodobnosť, že medzi ženami v násilníckych vzťahoch a pomáhajúcimi osobami je už vytvorený vzťah alebo môže vzniknúť na vzájomnej dôvere.

Pri vykonávaní sociálneho šetrenia si treba všímať:

- Ktorý rodič osobne vychováva dieťa a v akej miere?
- Ako sú zadelené v rodine domáce práce, výživa dieťaťa?
- Ktorý z rodičov zabezpečuje starostlivosť o dieťa?
- Ktorý z rodičov zabezpečuje zdravotnú starostlivosť o dieťa?
- Ako sa v rodine hospodári, kto má prístup k účtu, kto šetrí?
- Ako a s kým trávia deti voľnočasové aktivity?
- Ako hovorí o manželke/partnerke násilník?

Násilie na ženách hovorí o nerovnosti pozícií v rodine, neodporúča sa párové poradenstvo ani mediáciu. V párovom poradenstve môže byť v danom prípade prostriedok, ako sa môže násilník dostať k žene a ďalej páchať násilie. Ženy zväčša nemajú záujem o obnovu spoluzitia, ale o ukončenie násilného vzťahu.

Záver

Na záver je na mieste poďakovať kolektívu autorov za stručné zosumarizovanie možností a jednotlivých postupov práce časti zásahového tímu.

Prínosom bude, ak sa uvedený manuál stretne s prijatím aj u samotných obetí násilia, aby im bližšie a zrozumiteľnejšie pomohol zorientovať sa v existujúcej sieti odbornej pomoci, ktorú majú v súčasnosti dostupnú tak, aby sa z kruhu násilia mohli vymaniť.

Použitá literatúra:

PhDr. Rác I., PhD. (2017) Práca so ženami ohrozenými násilím, v kontexte vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie, Implementačná agentúra Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Pietruchová, O., Kuruc. A., Burajová, B., (2019) Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia, Inštitút pre výskum rodiny

Pietruchová, O., Kuruc. A., Burajová, B., (2019) Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia, Inštitút pre výskum rodiny

Brnová, T., Boháčiková, D.C., Kravcová K., Rusnáková, M., (2020) Metodika pre pracovníkov a pracovníčky ÚPSVaR SR ako nástroj k poskytnutiu pomoci a podpory ženám zažívajúce násillie

Brnová, T., Boháčiková, D.C., Kravcová K., Rusnáková, M., (2020) Metodika pre pracovníkov a pracovníčky ÚPSVaR SR ako nástroj k poskytnutiu pomoci a podpory ženám zažívajúce násillie

Pietruchová, O., Kuruc. A., Burajová, B., (2019) Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia, Inštitút pre výskum rodiny

Brnová, T., Boháčiková, D.C., Kravcová K., Rusnáková, M., (2020) Metodika pre pracovníkov a pracovníčky ÚPSVaR SR ako nástroj k poskytnutiu pomoci a podpory ženám zažívajúce násillie

PhDr. Rác I., PhD. (2017) Práca so ženami ohrozenými násilím, v kontexte vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie, Implementačná agentúra Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Brnová, T., Boháčiková, D.C., Kravcová K., Rusnáková, M., (2020) Metodika pre pracovníkov a pracovníčky ÚPSVaR SR ako nástroj k poskytnutiu pomoci a podpory ženám zažívajúce násillie

PhDr. Rác I., PhD. (2017) Práca so ženami ohrozenými násilím, v kontexte vybraných sociálnych služieb krízovej intervencie, Implementačná agentúra Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

Internetové zdroje:

<https://www.zastavmenasilie.gov.sk/pojmy/>

<https://www.justice.gov.sk/sluzby/pomoc-obetiam/obete-trestnych-cinov/>

<https://www.zastavmenasilie.gov.sk/news/intervencne-centra-pre-zeny-zazivajuce-nasilie-v-sr/>

<https://www.mymamy.sk/vsetko-o-nasili/>

www.justice.gov.sk/sluzby/pomoc-obetiam/obete-trestnych-cinov/co-je-trestne-konanie/

#existujeriešenie

Spoločným úsilím k **zelenej**, **konkurencieschopnej** a **inkluzívnej** Európe
www.norwaygrants.sk

**BANSKOBYSTRICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ**